

Nr 43

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 februari 1965 dagtecknad proposition, nr 69, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

- 1) de likalydande motionerna nr 667 i första kammaren av herr *Sveningsson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt nr 787 i andra kammaren av fröken *Ljungberg m. fl.*;
- 2) motionen nr 788 i andra kammaren av herr *Wedén*.

Det vid propositionen fogade författningsförslaget är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)

Härigenom förordnas, att 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(*Nuvarande lydelse*).

(*Föreslagen lydelse*).

3 §.

Barnavårdsnämnden har
att göra sig väl förtrogen med
barns och ungdoms levnadsförhål-
landen inom kommunen samt därvid
särskilt uppmärksamma sådana un-
deråriga som med hänsyn till kroppss-
lig eller själslig hälsa och utrustning,
hem- och familjeförhållanden samt
omständigheterna i övrigt kunna an-
ses vara särskilt utsatta för risk att
utvecklas ogynnsamt,

att verka för önskvärda förbätt-
ringar i fråga om kommunens barna-
vård samt därvid i mån av behov och
möjligheter främja anordningar för
bättre fritidsförhållanden för barn
och ungdom,

att lämna allmänheten råd och
upplysningar i frågor som äga sam-
band med nämndens verksamhet,

att förvalta egendom som hör till
kommunens barnavård, i den mån

Barnavårdsnämnden har
att göra sig väl förtrogen med
barns och ungdoms levnadsförhål-
landen inom kommunen samt därvid
särskilt uppmärksamma sådana un-
deråriga som med hänsyn till kroppss-
lig eller själslig hälsa och utrustning,
hem- och familjeförhållanden samt
omständigheterna i övrigt kunna an-
ses vara särskilt utsatta för risk att
utvecklas ogynnsamt,

att verka för önskvärda förbätt-
ringar i fråga om kommunens barna-
vård samt därvid i mån av behov och
möjligheter främja anordningar för
bättre fritidsförhållanden för barn
och ungdom,

att stödja den personlighetsutveck-
lande och samhällsfostrande verk-
samhet som utövas genom ungdoms-
ens egna sammanslutningar,

att lämna allmänheten råd och
upplysningar i frågor som äga sam-
band med nämndens verksamhet,

att förvalta egendom som hör till
kommunens barnavård, i den mån

(Nuvarande lydelse) *(Föreslagen lydelse)*

ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse,

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden som angå nämndens verksamhet samt

att även i övrigt ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

ej förvaltningen uppdragits åt annan nämnd eller åt särskild styrelse,

att själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden som angå nämndens verksamhet samt

att även i övrigt ombesörja sådana angelägenheter som avse kommunens barnavård och äro att hänföra till förvaltning och verkställighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnd uttryckligen blir ålagd att stödja ungdomens föreningsliv. Av lagändringen följer att kommunalt stöd i fortsättningen kan lämnas också till de politiska ungdomsorganisationerna.

Av propositionen redovisas här endast vad föredragande statsrådet anfört. I övrigt hänvisas till propositionen.

Motionsyrkandena

I *motionerna I: 667* och *II: 787* har yrkats, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)».

I *motionen II: 788* har yrkats, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 69».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till *motionerna II: 787* och *II: 788*.

Föredraganden

Föredraganden, statsrådet Lindström, har anfört:

»Med de snabba och genomgripande förändringar, som har karakteriserat vårt samhällsliv under senare år, ställs ständigt ökade krav på den stimulerande och förebyggande verksamhet som brukar benämnas allmän ungdomsvård. Denna utgör en central uppgift för de barnavårdande organen. Liksom barna- och ungdomsvården i övrigt är denna gren av verksamheten i främsta rummet en kommunal angelägenhet, som det ankommer på barnavårdsnämnderna att handha. Det står dock fritt för kommunerna att anlita andra organ än barnavårdsnämnderna för den allmänna ungdomsvården. I ett stort antal kommuner har uppgiften lagts på skolstyrelsen eller särskilt tillsatt organ, t. ex. ungdomsstyrelse. Detta innebär inte att barnavårdsnämnden är befriad från allt ansvar för den allmänna ungdomsvården inom kommunen. Barnavårdsnämnden har i sin egenskap av centralorgan för kommunens barna- och ungdomsvård alltid ytterst ansvaret för att erforderliga åtgärder och anordningar vidtas till främjande av en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för dem.

Ungdomen bedriver genom sina egna organisationer ett personlighetsfostrande och samhällsfostrande arbete, som är av den största betydelse. Det finns all anledning för samhället att stödja denna verksamhet. I det föregående har jag redogjort för det statliga stödet av ungdomens föreningsliv. Också kommunerna lämnar som ett led i den allmänna ungdomsvården betydande bidrag till ungdomsorganisationernas verksamhet. Denna bidragsgivning följer i stor utsträckning normerna för statens stöd till ungdomsorganisationerna. Medel anvisas sålunda till fritidsgruppverksamhet, instruktörsbidrag och ledarutbildning. Utöver dessa bidrag förekommer en rad andra stödformer, såsom hyresbidrag, stipendiebidrag, lägerbidrag, bidrag till nystartade föreningar och administrationsbidrag. Vissa kommuner har anställt en eller flera ungdomskonsulenter med uppgift att stödja ungdomens föreningsliv, ge råd och tips i fråga om exempelvis mötesprogram och reklam, organisera kommunal ungdomsverksamhet och ungdomsledarutbildning samt svara för planering, arrangemang och kampanjer m. m. på ungdomsverksamhetens område. I städer och större tätorter kan finnas heltidsanställda ungdomsledare.

Någon uttrycklig lagbestämmelse om kommunalt stöd åt ungdomens föreningsliv finns för närvarande inte. Vid tillkomsten av den nya barnavårdslagen underströks emellertid vikten av att barnavårdsorganen i sin allmänt förebyggande verksamhet samarbetar med bl. a. lokala ungdomsorganisationer samt tar väl vara på de erfarenheter och frivilligkrafter som dessa förfogar över och ger organisationslivet ett praktiskt stöd. Vad som nu har aktualiserat frågan om en författningsmässig reglering av det kommunala stödet åt ungdomsorganisationerna är de avgöranden av regeringsrätten

som jag har berört tidigare. Enligt dessa anses det falla utanför den kommunala kompetensen att stödja de politiska ungdomsorganisationerna.

I vårt samhälle, som är byggt på folkstyre, fyller de politiska ungdomsorganisationerna en mycket betydelsefull ungdoms- och samhällsfostrande funktion. I fråga om statliga organisationsbidrag är de helt likställda med övriga ungdomssammanslutningar. Om kommunerna är förhindrade att stödja de politiska ungdomsorganisationerna, innebär detta att statens och kommunernas stöd åt ungdomsorganisationernas verksamhet delvis kommer att grunda sig på skilda målsättningar. Denna brist på överensstämmelse finner jag otillfredsställande och olycklig. De samhälleliga insatserna från statens och kommunernas sida måste enligt min åsikt kännetecknas av en helhetssyn, så att olika stöd- och stimulansåtgärder syftar till att komplettera varandra. Bristande samstämmighet i det grundläggande betraktelsesättet kan leda till att verkan förfelas eller uteblir. De politiska ungdomsorganisationerna bör därför också såvitt angår kommunalt stöd behandlas på samma sätt som andra ungdomsorganisationer. Vid överläggningar som ägt rum med stadsförbundet och kommunförbundet har dessa biträtt min ståndpunkt i denna fråga.

Det kommunala stödet åt ungdomsorganisationernas verksamhet ingår som ett betydelsefullt led i barnavårdsorganens allmänna ungdomsvård. Det bör därför regleras inom barnavårdslagens ram. Detta kan lämpligen ske genom att infoga ett stadgande i ämnet bland de bestämmelser i lagens 3 § som anger barnavårdsnämndens allmänt förebyggande uppgifter. Med hänsyn till vad som har uttalats under förarbetena till dessa bestämmelser får det redan nu anses åligga barnavårdsorganen att stödja ungdomens föreningsliv. Att det stadgande som jag föreslår riktas till barnavårdsnämnden hindrar inte att kommunen stödjer föreningslivet på annat sätt än genom barnavårdsnämnden, t. ex. genom skolstyrelsen eller särskild ungdomsstyrelse. Detta framgår av vad jag nyss har sagt om den kommunala organisationen för allmän ungdomsvård.

Jag har redan nämnt att kommunernas stöd åt ungdomsverksamheten kan lämnas på en rad olika sätt. Det är inte min avsikt att kommunerna skall bli bundna att ge sitt stöd i en viss form, t. ex. genom ekonomiska bidrag, utan kommunerna skall också i fortsättningen själva få avgöra både omfattningen och formen för detta stöd. Det är givet att stödet måste anpassas efter föreliggande behov och resurser.

Ehuru det närmaste syftet med lagregleringen är att undanröja det hinder som har ansetts föreligga mot kommunalt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet, bör stadgandet utformas så att det kommer att avse all ungdomsverksamhet. Som villkor för statsbidrag till ungdomsorganisation gäller att organisationen är uppbyggd och fungerar enligt vedertagna demokratiska principer och öppet tar ställning för demokratin samt att den bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. I sak bör samma

förutsättningar gälla för kommunalt stöd. Frågan synes dock böra regleras på ett annat sätt i barnavårdslagen. Jag föreslår därför att de nämnda förutsättningarna får komma till uttryck i beskrivningen av den ungdomsverksamhet som åsyftas. Detta torde kunna ske genom ett stadgande av innebörd, att barnavårdsnämnden skall stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar. Givet är att det kommunala stödet måste lämnas enligt objektiva grunder. Det får t. ex. inte förekomma att en viss politisk eller religiös riktning ensidigt gynnas. Någon uttrycklig bestämmelse härom kan emellertid inte anses behövlig.

I enlighet med vad jag nu anfört har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 3 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97)*.

Vid barnavårdslagens tillkomst inhämtades yttrande från lagrådet över lagen i dess helhet. Den nu föreslagna lagändringen synes dock vara av sådan beskaffenhet att lagrådet inte behöver höras över den. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda lagförslag.»

Utskottet

I propositionen föreslås sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnd uttryckligen ålägges stödja ungdomens föreningsliv. Genom lagändringen blir det möjligt för kommuner att lämna stöd åt bl. a. politiska ungdomsorganisationer.

I motionerna I: 667 och II: 787 samt II: 788 yrkas avslag å propositionen. Motionärerna framhåller att det inte bör vara en kommunal angelägenhet att stödja politiska organisationer.

Politiska ungdomsorganisationer åtnjuter statsbidrag i olika former på principiellt samma villkor som andra ungdomsorganisationer. Enligt propositionens förslag skall samma förutsättningar gälla för kommunalt stöd som de som gäller för statsbidrag. Sålunda skall politiska ungdomsorganisationer för att kunna erhålla bidrag vara uppbyggda och fungera enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet ta ställning för demokratien. Vidare fordras att organisationen bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet.

De politiska ungdomsorganisationerna bedriver i likhet med åtskilliga andra ungdomsorganisationer ett betydelsefullt arbete bland ungdomen. Enligt utskottets mening kan ej några mera vägande skäl anföras mot att de politiska ungdomsorganisationerna i bidragshänseende får samma ställning som andra ungdomsorganisationer. Den ordning som är genomförd beträffande statliga bidrag bör således gälla även för kommunalt stöd. Vidare bör de allmänna villkor som uppställs för rätt till statsbidrag, såsom föredragande statsrådet framhållit, vara desamma för det kommunala stödet. Av

det anförda framgår att utskottet biträder propositionens förslag och avstyrker bifall till motionsyrkandena.

Beträffande frågan om vilka kommunala organ som bör ombesörja den allmänt förebyggande verksamheten bland ungdomen vill utskottet erinra om att utskottet år 1960 i samband med behandlingen av förslaget till nu gällande barnavårdslag uttalade, att något hinder uppenbarligen ej förelåg mot att ungdomsstyrelse eller liknande blev ansvarig direkt inför kommunens fullmäktige.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen med avslag å följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 667 och II: 787 samt

2) motionen II: 788,

måtte bifalla förevarande proposition, nr 69.

Stockholm den 22 april 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand*, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Eric Carlsson*, Hübinette och Sörenson*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, Gustavsson i Alvesta, fröken Wetterström, herrar Johansson i Södertälje, Carlsson i Göteborg, Göransson och Ullsten.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

I. av fru *Hamrin-Thorell*, herr *Hübinette* och fröken *Wetterström*, vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar å s. 6 med orden »I propositionen föreslås» och slutar med orden »inför kommunens fullmäktige» bort ersättas med text av följande lydelse:

»I propositionen nr 69 föreslås sådan ändring i barnavårdslagen att barnavårdsnämnd uttryckligen blir ålagd att stödja ungdomens föreningsliv. Av lagändringen följer att kommunalt stöd i fortsättningen kan lämnas också till de politiska ungdomsorganisationerna.

I motionerna I: 667 och II: 787 samt II: 788 yrkas avslag å propositionen. I den sistnämnda motionen hävdas att det icke bör vara en kommunal angelägenhet att stödja politiska organisationer. I motionerna I: 667 och II: 787 påtalar motionärerna det principiellt olämpliga förfarings sättet att åstad-

komma en utvidgning av den kommunala kompetensen genom en förändring av en speciallagstiftning. De framhåller även det anmärkningsvärda i att lagrådets yttrande icke inhämtats, vilket enligt deras mening borde ha skett. Utskottet finner anledning erinra om att riksdagen i samband med förberedelserna till nu gällande kommunallag i fråga om det allmänna kompetensstadgandet i 3 § kommunallagen tagit ställning för en sådan tolkning av bestämmelsen att kommunernas anslagsverksamhet skulle tillgodose ett allmänt intresse inom kommunen och ske på ett objektivt och rättvist sätt. Däremot skulle den kommunala bidragsgivningen icke i särskilda anslagsfrågor vara beroende av om statsbidrag kunde erhållas.

Föredragande statsrådet anger det närmaste syftet med lagregleringen enligt prop. 69 vara att undanröja det hinder som har ansetts föreligga mot kommunalt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet. Därvid avses tre utslag 1964, i vilka regeringsrätten förklarat, att kommun inte lagligen kan lämna bidrag till politisk ungdomsorganisation, om inte genom särskilda föreskrifter eller eljest säkerhet skapas för att medlen inte kommer att främja organisationens politiska verksamhet. Det kan nämligen enligt regeringsrätten inte anses ligga inom den kommunala kompetensen att understödja politisk verksamhet.

Utskottet, som inte finner anledning ändra riksdagens ovan återgivna, tidigare uttalade uppfattning om innebörden av det kommunala kompetensstadgandet, betraktar det som osannolikt att sådana garantier för opartiskhet och skäligen villkor skall kunna komma att omgärda ett kommunalt stöd till politisk verksamhet, att detta tillgodoser ett allmänt intresse inom kommunen och uppfyller kraven på objektivitet och rättvisa. Inom ramen för gällande rätt kan kommunerna i olika former tillgodose det allmänna intresset i kommunerna att stödja ungdomens egna sammanslutningar. Så sker också i stor omfattning och inom flertalet kommuner. Någon lagändring för detta ändamål är icke av behovet påkallad. Då den föreslagna lagändringen begränsar både den kommunala självbestämmanderätten och den kommunala besvärsrätten på ett område inom vilket regeringsrätten nyligen upphävt kommunala beslut, hade det enligt utskottets mening varit angeläget, att lagrådets yttrande inhämtats. Utskottet delar sålunda de uppfattningar som redovisats i berörda motioner.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 667 och II: 787 samt

2) motionen II: 788,

måtte avslå förevarande proposition, nr 69.»

II. av herr *Anderson* i Sundsvall.